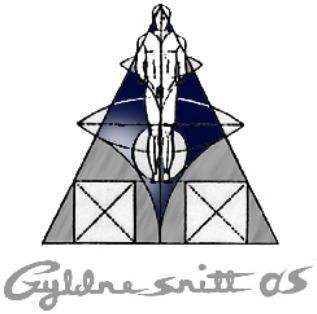

arkitektur og skjønnhet

det moderne vil snart bli umoderne

det tidløse kan man leve med selv når tidene forandrer seg

en refleksjon januar 2022

Sigmund Sontum
arkitekt
Nordbyen -Tønsberg

Arkitektur og skjønnhet

Er det mulig at estetikk og skjønnhet er objektivt? Kan det være vi liker gamle hus fordi de er bygget i en human målestokk og med klassiske proporsjoner og orden slik de fleste bygg ble utført for 100 år siden?

Alle stilarter har sine kvaliteter. For øvrig mener jeg forutsetningen for kvaliteten er at formgiver har kunnskap om, og evne til å skape i de grunnleggende lover om komposisjon og arkitektur.

Problemet med modernismen er at den klippet over båndene til vår kulturelle arv. Dette medførte at estetikk og skjønnhet ikke lenger ble vurdert som objektivt, fundamentert på naturens lover, som noen mener har fundament i det Gyldne snitt. Med modernismen forsvant også områdets egenart som en konsekvens av at den moderne stilen har det samme formspråk som utøves over alt.

Det er fascinerende å observere at forståelsen til de klassiske lovene trolig eksisterte i hele Norge for tusen vis av år siden, også i provinsene. For å underbygge dette viser det seg at vikingskip og stavkirker ble uført i det gyldne snitts proporsjoner. Vedlegger her en studie av en gård oppført i Norge tidlig på 1800-tallet.

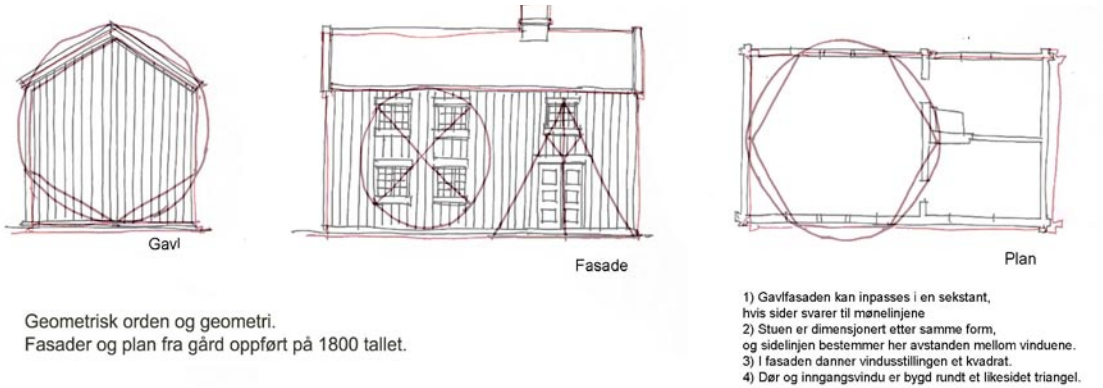

Geometrisk orden og geometri.
Fasader og plan fra gård oppført på 1800 tallet.

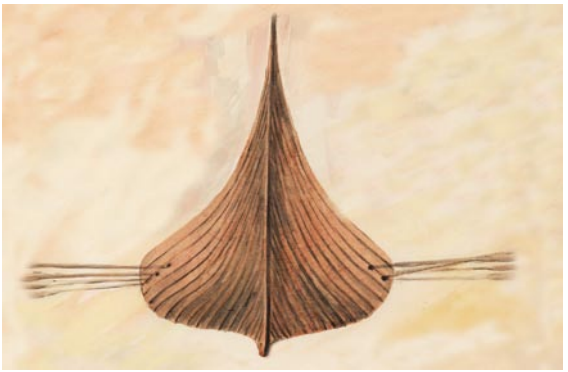

Den tidlige moderne arkitekten var på 1900-tallet skolert i de klassiske lovene, og i denne tidlige fasen av modernismen skapte arkitektene derfor mange vakre/elegante bygg i «moderne/funkis» stil.

Jeg mener arkitektene har et ansvar for å tilbakeføre de kvalitetene som er gikk tapt med det kulturelle brudd med vår historie. Dette er en utfordrende oppgave. Vi kan ikke kopiere fortidens arkitektur, den er historie, og forsøket ender ofte opp i et nostalgisk utrykk. Jeg mener forøvrig arkitektene trenger å respektere de lover om egenart, klassisk geometri og estetikk som vi i utgangspunktet er en del av.

Her følger en meget forenklet og personlig oppsummering av arkitekturutviklingen de siste 100 år i Norge:

Ny klassisk

Ny klassisk stil eksisterte frem til ca 1930.

Dette var en stilren arkitektur med utgangspunkt klassisk orden i nordisk tolkning, gjerne utført i tre. Kjent eksempel er murhus-bebyggelsen på Frogner/Briskeby i Oslo.

Modernismen

Modernismen fikk fra 1930 stadig større grep om hvordan arkitektur skulle utføres.
Den klippet over alle bånd til vår kulturelle arv. Hovedbudskapet i modernismen er at funksjonalitet skal styre utformingen av bygget og at formen er undergitt funksjonen: ”Form follows function”. Modernismen har ikke noe mål for å søke skjønnhet eller ”geometrisk orden”. Modernismen har trukket til seg arkitekter/kunstnere ofte med et stort behov for å markere seg med originale/spektakulære utrykk.

KOMPIS

Post modernismen

Post modernismen kom som en reaksjon (protest) mot den ”kalde modernismen”. Denne formen kan oppleves til tider litt vulgær, og fikk aldri noe stort innpass i arkitektur.

Ny tradisjonsbasert arkitektur

Ny tradisjonsbasert arkitektur kom ganske tidlig på 70 tallet. Den begynte som en bevegelse for å bringe inn de gamle verdier i arkitekturen. Skjønnhet, geometriske lover, orden, human arkitektur og stedets særegenhet ble nå igjen de viktigste ingredienser for arkitekten. Brødrene Krier og klassiske arkitekter i Storbritannia og Amerika var ledende figurer. I Norge startet Sontum og Choynowski på 80 tallet et arkitektkontor med mål å tegne med basis i vår klassiske kulturbakgrunn. Sigmund Sontum er fremdeles aktiv arkitekt med denne fokus.

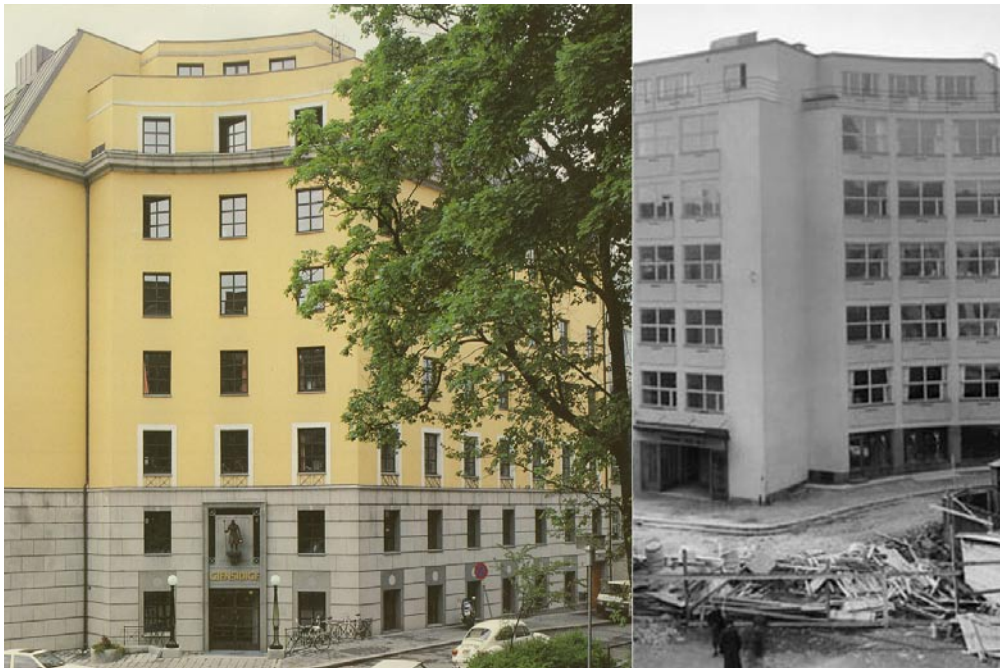

prosjekt Bernhard Getz gate Oslo

prosjekt Kongens gate Oslo

prosjekt Teie Haveby på Nøtterøy

prosjekt Nygaardsgata Fredrikstad